

MURATHAN MUNGAN SEMPOZYUMU

ÖZETLER

AYŞENİL ŞAMLIOĞLU “Murathan’la Yol Almak Yaş Almak”

Konuşmada Murathan Mungan ile Ankara yıllarından başlayan, halen devam etmekte olan dostluğumu ve *Mezopotamya Üçlemesi*’nde bir oyuncu olarak yaşadığım sahne üstü varoluşu ve oyun dilinin kişiyi dönüştürme gücüne dair tanıklıklarımı ele alacağım.

BAHANUR GARAN GÖKŞEN “Bir Kayboluş Öyküsü Olarak *Çador*”

Murathan Mungan’ın 2004 yılında kaleme aldığı *Çador*; Akhbar’ın ailesini aramasıyla başlayıp İslami toplumlarda kadının varlığının sorgulanmasına dönüşen ve Akhbar’ın kendi bedenini burka içerisinde bulmasıyla sonlanan bir girdabı anlatır. Bu sebeple de *Çador*; bir arayıştan ziyade kayboluşun öyküsüdür. Burka; merkezden çevreye yayılan bir girdap olarak kadının vücudunu, yüzünü gizlemekle yetinmez; toplumdaki soyutladığı kadını bir gölgeye dönüştürür ve ardından tamamen yok eder. Dolayısıyla *Çador*, kadın bedeninin toplumsal ahlaki tehdit ettiğini düşünen ve kadın kimliğini kamusal hayattan silen radikal İslami rejimlerin eleştirisini yaparken eril iktidarın baskıcı politikalarının nelere sebep olabileceğini ele alır. Kadının yüzünü, sesini, hatta hayalini bile silen eril iktidar, kadın kadar olmasa da erkeğe de yasaklar getirmiş; temel düzeydeki insan ilişkilerini ve iletişimi bile engellemiş, dolayısıyla toplumsal hayatı yok etmiştir. Sunacağım bildiri; metaforlarla zenginleştirilmiş şiirsel anlatımıyla yoğun, yükte hafif pahada ağır bir eser olan *Çador*’da kadın kimliğinin kayboluşunun toplumsal hayatın yok oluşuna giden aşamaları üzerinde durarak iktidarın cinsiyetini ele alacağım ve iktidar mekanizmalarının, kadın bedeni üzerindeki tahakküm şekillerini inceleyeceğim.

BEHÇET ÇELİK “Murathan Mungan Anlatılarının Bizi Çağırın Tarafları”

Murathan Mungan'ın da “Yılan ve Geyiğe Dair” öyküsüne epigraf olarak aldığı, Edip Cansever'in “Biliyorsunuz parkların / Sizi çağırın tarafları / İnsanın gizli, karanlık köşeleriyle oranlı” dizelerinden yola çıkarak Mungan'ın öykü ve romanlarının bizi derinden etkileyen, “bizi çağırın” önemli bir yönünü; onun anlatılarında insanın gizli, karanlık köşelerini sorun etmesini; bu köşelerin üzerine kâh ışık tutmaya çalışmasını kâh daha karanlık tarafları, daha gizli köşeleri işaret ederek karartmasını; bunun da içindeki karanlıkları, gizli köşeleri görünür, sezilir, duyumsanır kıldığını; içimizdeki kimi köşeleri bile isteye ya da korku yahut alışkanlıklarımız nedeniyle nasıl karartıp gizlediğimizle bizi yüzleştirmesini tartışacağım. Konuşmamda Mungan'ın anlatılarının bu yönüne ağırlık vermekle beraber, bizi çağırın başka taraflarına da, özellikle metin kurgulamaktaki ustalığına, yeni anlatım biçimleri, yeni tarzlar aramaktan hiç vazgeçmemesine değinmeye çalışacağım.

DENİZ DURUKAN “Murathan Mungan'ın Şiirinde Yer İşaretleri”

Bu konuşmanın amacı Murathan Mungan'ın şiirinde sıkça geçen pusula, harita, çöl, coğrafya gibi imgeler üzerinden, şairin, konum, zaman, tarih, gerçeklik sorunlarına yaklaşımını incelemektir. Bu imgeler aynı zamanda şairin kendi içsel yolculuğundaki bazı durakları da analiz etmeye olanak sağlar. Mesela; çocukluk, büyüme, başkalaşma, başkası, kendilik meselesi Murathan Mungan'ın şiirindeki önemli duraklardır. Bu bağlamda şiirde ve hayattaki meselesine daha yakından bakmak için o duraklara uğramak gerek. Çünkü orada “gelen ve geride kalanı” bulmak da var.

DOĞAN YAŞAT “Mungan'da Modernist Roman Teknikleri ve Çador”

Bu konuşmada, Murathan Mungan'ın *Çador* adlı romanı, modernist roman teknikleri çerçevesinde ele alınacaktır. Anlatı yapısındaki kırılmalar, bilinç akışı tekniğinin kullanımı, iç monologlar ve zaman algısındaki oyunlar üzerinden metnin nasıl çok katmanlı bir anlam dünyası kurduğu incelenecektir. Mungan'ın bireysel ve toplumsal kimlikleri sorgulayan dili, modernist estetikle kurduğu ilişki bağlamında değerlendirilecektir.

EROL KÖROĞLU “995 km’de Devletin Zihni: Anlatı, Tür ve İdeoloji”

1990’ların “faili meçhul” (ama aynı zamanda “meşhur”, yani iyi bilinen) cinayetlerini ele alan *995 km*, devletin yönlendirdiği bir katilin zihni üzerinden bize etkileyici bir siyasal polisiye örneği sunar. Öte yandan, yazarın da söyleşilerinde belirttiği üzere, bu romanın tamamı basında yer almış olgulara dayanır. Ne var ki, bu özelliğine rağmen salt bir belge-roman örneğine de dönüşmez. Bu karanlık ve kanlı döneme dair bir bakış açısı ve dolayısıyla bir anlayış sunma çabası üzerinden, başarılı bir çağ romanı (*zeitroman*) görünümü de sergiler. Bütün bu türsel akışkanlık üzerinden, aynı zamanda hem bir korku romanı olma hem de bu korkuya karşı bir panzehir sunma gibi özelliklere de sahiptir. Bu çalışma, romanın anlatı evreninin kuruluşu ve türler arası işleyişi üzerinden, tarih ve siyasete dönük nasıl bir yaklaşım sunduğunu tartışmaktadır.

GAYE BORALIOĞLU “Tekil Kalabalık”

Murathan Mungan’ın “Pavese’nin Günlükleri” adlı şiirinde yer alan “günden güne eksiliyor tekil kalabalığım” dizesi onun personasını tarif etmek için anahtar cümle olabilir mi? Entelektüel sorumluluğundan, geniş yaratıcılık yelpazesine, siyasi sözünden, kimlik inşasına, bir söz verici ve söz alıcı olarak Murathan Mungan’ın portresini çizme denemesi.

MAHMUT MUTMAN “Masanın Etrafında”

Bu sunum Murathan Mungan’ın son romanı *995 km*’nin bir bölümü (“Masanın Etrafında”) üzerinde odaklanarak edebiyat ve yasa ilişkileri üzerine birkaç soru formüle etmeye çalışacak. Edebiyatın kurgusal niteliği onu yasanın dışına koyarken, içerisi gerek kendi yarası (kuralları) gerekse dışındaki yasalar tarafından belirlenir. *995 km* tam da bu bağlamda, edebiyatın kurgusal marifetiyle bir sırrı ifşa eder ve anlatısıyla okuru bilgilendirir. Ama romanın açıkladığı sır, hiçbir sırrın olmadığı halde yine de sırrın saklandığıdır. Peki sır böylece ortadan kalkmış mıdır? Bu soru bizi edebiyatın sorumsuz sorumluluğu diyebileceğimiz bir yere, tekillik ve evrensellik arasındaki uzlaşsız uzlaşma davet eder.

MURAT ÖZYAŞAR “Murathan Mungan Bizim Gençliğimizdir”

2000’li yıllarda, gençliğimizi yaşadığımız üniversite yıllarında hem tutkulu bir okuru hem de yazmaya çalışan biri olarak Mungan’ın bir model olarak bize düşen payı ve karşılığında, Mungan’ın 70 yaşında bile hâlâ “genç bir yazar” olarak arayışlarından söz edeceğim. Bunun yanı sıra, Mungan’ın Mezopotamya’yı anlatılabilir ve yazılabilir olmaya değer gören tutumundan ve açtığı yazı alanından, editörlüğünü ve küratörlüğünü yaptığı üç derlemede onunla çalışmanın ne anlama geldiğinden ve toplumsal/siyasal meselelerde Mungan’ın söz alma mesuliyetinden bahsetmeye çalışacağım.

MÜGE İPLİKÇİ

“‘Düşgücü Zengin Bir Kızdı’: Murathan Mungan’ın *Paranın Cinleri* Üzerine Bir Deneme”

Bu konuşmada Mardin şehri ve Mungan’ın çocukluk deneyimleri; tüm bunların kimliğini, ilişkilerini ve *Paranın Cinleri*’nde ele alınan temaları şekillendirmesi ele alınacak. Kısaca çokkültürlü bir bağlamda kimlik ve aidiyet sorunsalı; çocukluk masumiyeti, yetişkinliğe geçiş ve bunların edebiyata yansıtış biçimi gibi konular üstünde durulacak.

ORHAN KÂHYAOĞLU

“80’li Yıllarda Yeniden Biçimlenen Modernist Şiir Açılımlarında Mungan Şiirinin Yeri”

Murathan Mungan şiiri, 1970’li yılların ikinci yarısında gün yüzüne çıkar. 1970’le birlikte sönmüş modernist şiirin yeniden belirmesine katkıda bulunan şairlerden biridir. Şair, toplumcu kimliğinden ödün vermeden bir modernist şiirin nasıl sınanabileceğini sorgular. 1980’lerde yayınlanacak olan beş kitapta, söz konusu modernist çizginin farklı şiir yataklarını özgürce biçimlendirme uğraşı verir. Yataklardan birinde bireysel kaygıları öne çıkartan, iç konuşmalarla bezeli bir şair çizgisini yansıtırken; farklı bir yatak olarak, tarihi, mitologyayı, kültür tarihini ve siyasayı şiirinin kopmaz parçası kılan bir şairle karşılaşılır. Geçmişin ve günümüzün cinsiyetçi ideolojisiyle hesaplaşmaktan hiç vazgeçmeyen bir şair konumundadır. Şair, değindiğimiz iki şiir yatağının yanında, 1980’lerde çıkan bir kitabında da, yer yer deneysel karakteri de olan şiirsel metinler kaleme almıştır. O dönemin genç şairi için özgürlükçü şiir deneyimleridir bunlar. Mungan’ın bu dönemki şiiri söz konusu perspektif içinde özetlenecektir.

SAVAŞ KILIÇ “Çeviri Okuru Olarak Murathan Mungan”

Yaptığım işler (editörlük, çevirmenlik ve kısmen yazarlık) nedeniyle bir süredir okur profili üstüne düşünüyorum. Murathan Mungan’a da bütün niteliklerinin yanı sıra bir okur olarak, özellikle de çeviri okuru olarak yaklaşmaya çalışacağım. Mungan’ın denemelerinde, düşünsel günlüklerinde çeviri konusunda üç tür notla karşılaşıyorum, dikkatini şu üç konunun çektiğini görüyorum: 1) Kabul edilmez yabancı, 2) Kabul edilmez yerli, ve 3) Şiirsel yabancı. Konuşmamda bu üç başlığı ele almaya, açmaya ve Mungan’ın yorumlarını tartışmaya çalışacağım.

SEMA KAYGUSUZ “Nesnelerin Dünyası”

Bu konuşma, Murathan Mungan’ın edebiyatında nesnelerin taşıdığı duygusal ve düşünsel çerçeveyi incelemeye odaklanıyor. Mungan’ın anlatılarında yer alan nesnelere yalnızca birer motif ya da figür değil, aynı zamanda hafıza, kimlik ve yabancılaşma gibi temaların somutlaştığı taşıyıcılarıdır. Bu nesnelerin ideolojik, kültürel ve felsefi bağlarla nasıl örüldüğü tartışılacaktır. Nesnelerin metin içindeki duygusal yükü, onları sıradan birer eşya olmaktan çıkarıp duygunun ve düşüncenin maddi hafızasına dönüştürüyor mu? Bu bağlamda, Mungan’ın anlatı evreninde nesnelerin nasıl bir çeşitlilik ve düzen içinde yer aldığı, hangi düşünsel sistemlerle temas kurduğu, nasıl bir anlam örgüsü oluşturduğu soruları ele alınacaktır.

SEVİN OKYAY “Şiir, Evrenin Temel Direği”

Evrenin temel direğinin şiir olduğunu vurgulayan *Şairin Romanı*, Bilge Şair Bendag’ın ani bir kararla şiiri bırakıp kendini gönüllü olarak Anakara’dan sürgün edişinden elli yıl sonra Son Yolculuk’a çıkıp yurduna dönüşüyle başlıyor. Kitapta şair kahramanlar, şair kurbanlar ve bir şair katili var. *Şairin Romanı*’nda nefis mekân adları da var: Uyku Hanı, Hallaçların Sonbaharı Meydanı, Dargın Göller, Kandıran Kuyular ve Makrakamash ile Odragend’le başlayan şehir adları... Karakterler romanın en önemli unsurları arasındalar. Yalnızca ana karakterler değil, nispeten gelip geçici olanlar bile okurda iz bırakıyor.

SIRMA KÖKSAL “Yaratıcı Okurluk Denemesi Olarak Mungan Derlemeleri”

Derleme yayımlamak sıkça başvuru olan bir şeydir. Hazırlayanın genellikle kendi görüşü doğrultusunda bir araya getirdiği yapıtlar, okur açısından da kolaylık sağlar. Belli bir temanın etrafında toparlanan kimilerini bildiği kimilerini bilmediği yazarların şiir, öykü, deneme ya da roman kesitlerini okumak yeni ufuklar açar. Hem birtakım yazarlarla tanışır hem de belli bir temanın kronolojik ya da eşgörsümlü metinlerini takip etmek olanağı bulursunuz. Genellikle derlemelerde gördüğümüz eğilim budur. Ancak Murathan Mungan’ın artık kendi başına bir kitaplık olma yolunda ilerleyen derlemeleri farklı bir zeminde tartışılmalı. Ben halen oluşmakta olan bu kitaplığı bir yaratıcı okurluk denemesi olarak niteliyorum. Çünkü bu kitaplarda klasik derleme anlayışının dışına taşan bir tutum var.

SİBEL IRZİK “Murat Mungan’da Cinsiyet Kurguları”

Murathan Mungan’ın *Yüksek Topuklar*’dan *Kadından Kentler’e*, *Paranın Cinleri*’nden *Çador*’a çeşitli anlatılarında farklı vurgularla ama benzer temalarla biçimlenen kadın imgeleri, hatta bir “kadınlık” söylemi olduğu söylenebilir: bir yandan belli senaryolar çerçevesinde kendini sahneleyerek var olmakla, bir yandan da var olmamakla, yaşanamayan hayatlarla tanımlanan kadınlıklar. Bu konuşmada bu kadınlık söyleminin yazarın anlatılarında nasıl bir iş gördüğünü, kuir anlatı stratejileriyle nasıl ilişkilendirilebileceğini, genel olarak cinsiyet, cinsellik ve öznel kurgularında nasıl bir yer tuttuğunu irdelemeye çalışacağım.

SYLVAIN CAVAILLÈS “Murathan Mungan’ın Evrensel Şiirselliği”

Murathan Mungan’ın edebiyatıyla ilk temasım 2003 yılında oldu. Mungan’ın o sene Fransa’da çıkan ilk kitabını okuduktan sonraki izlenimlerim, düşüncelerim dün gibi aklımda. Aradan geçen yirmi iki yıl içinde birçok şey yaşandı. Türkçe öğrenildi, kötü çeviriler okundu, ilk çeviriler yapıldı, bir yüksek lisans tezi, ardından da bir doktora tezi yazıldı, Fransız kitap piyasasıyla tanışıldı – ve beşini bizzat çevirdiğim altı kitabını yayımladım Mungan’ın. *Paranın Cinleri* hakkında başka bir yayıncıdan işittiğim bir söz – *Sylvain, burada evrensel bir şiirselliğin söz konusu olmadığını siz de görüyorsunuz, değil mi?* – beni hâlâ acı acı düşündürüyor. Farz edelim ki bu “Evrensel şiirsellik” anlamlı ve kullanışlı bir kavram olarak kabul edilebilir, Murathan Mungan’ın dünya edebiyatına göre değerini bununla ölçmeye kalkışmak kimin haddine? Üstelik senelerimi verdiğim kocaman bir külliyyatın bu küçük parçasına baktığımda bile, söz konusu evrensellik ile şiirsellik inkâr edilmez bir şekilde çarpıyor gözüme. Hem kendi kişisel serüvenim hem de Mungan’ın Fransa serüveni açısından, konuşmamda anlatmayı amaçladığım da bu.